

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

Avsändarens referens
U2018/03652/GV

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande Komvuxutredningen: En andra och en annan chans – ett komvux i tiden. SOU 2018:71

Sammanfattning

Arbetsförmedlingen anser att utredningens förslag och bedömningar i stort är positiva och bidrar till att skapa bättre förutsättningar för arbetssökande att få den utbildning de behöver för arbetlivet. För Arbetsförmedlingens uppdrag är det centralt att komvux fungerar väl.

Här sammanfattas huvuddragen i Arbetsförmedlingens ställningstaganden, det är två av utredningens förslag om vi avstyrker.

Arbetsförmedlingen avstyrker förslaget om nya regler för prioritering och urval till komvux. Vi bedömer att förslaget medför risk att personer med kort utbildning och svag ställning på arbetsmarknaden inte kommer att prioriteras framför de som har en starkare ställning på arbetsmarknaden. Konsekvenser och alternativ behöver därför utredas ytterligare.

Arbetsförmedlingen avstyrker utredningens förslag om att utbildning inom särskild utbildning (särsvux) görs tillgänglig för personer utan utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada. Orsaken är att elevers behov av särskilt stöd bör kunna tillgodoses inom hela vuxenutbildningen. Det är viktigt för att underlätta individernas etablering på arbetsmarknaden och därför bör kraven på att individanpassa undervisningen utifrån elevens behov och förutsättningar inom komvux förtydligas.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att skollagen förtydligas så att det framgår att komvux även utgör en del i arbetsmarknadens kompetensförsörjning och förberedelser till fortsatta studier.

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att gymnasieskolans sex studieförberedande program slås ihop inom komvux till tre bredare studieområden och gymnasiearbetet ersätts av ett bredare komvuxarbete.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att en del lärosäten bör erbjuda en profilering mot komvux i sin lärarutbildning samtidigt som möjligheterna till kompetensutveckling för professionen ska stärkas. Myndigheten vill komplettera förslaget med att även rektorsutbildningen ska omfattas av förslaget.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att särsvux blir en del av komvux och byter namn till särskild utbildning.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att personer med intellektuell funktionsnedsättning ges ökade möjligheter till fortsatt utbildning efter särsvux.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att betygsrätt införs som ett krav för att enskilda anordnare ska få bedriva vuxenutbildning på entreprenad, samt att villkoren för betygsrätt för utbildning motsvarande komvux skärps, så att de överensstämmer med kraven på i komvux.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att betygsskalan för grundläggande komvux, sfi och grundläggande särsvux förenklas, men är tveksamma till om den föreslagna förändringen är tillräcklig.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om att samverkansavtal ska krävas för samverkande kommuner som söker statsbidrag för yrkesvux. Myndigheten är dock tveksam till vilken konkret förändring det kommer att innebära.

Allmänna synpunkter

Arbetsförmedlingens uppdrag är att sammanföra dem som söker arbete med arbetsgivare som söker arbetskraft och prioritera sökande som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Myndigheten är för sitt uppdrag beroende av att utbildningssystemet fungerar väl och möter både individers och arbetsgivares behov. Arbetsförmedlingen ser därför positivt på åtgärder och insatser som bidrar till att individer får den utbildning de behöver för att göra dem väl rustade för arbetsmarknaden. Det är också en förutsättning för att arbetsgivare ska få den kompetens de behöver. Myndigheten delar i stort de problembeskrivningar som utredningen gör och är positiv till de intentioner som föreslagna förändringar har. Vi ser dock en risk i att faktiska resultat av vissa förslag och bedömningar kan utebli. Arbetsförmedlingen instämmer i nödvändigheten att skapa en mer sammanhållen vuxenutbildning samt

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

att det är viktigt att vuxenutbildningens betydelse för arbetslivets kompetensförsörjning förstärks.

Utbildning motsvarande en gymnasieutbildning är idag en vattendelare på arbetsmarknaden. Det är därför viktigt för Arbetsförmedlingen att avsevärt öka övergångarna till reguljär utbildning bland arbetssökande med kort utbildning. Många arbetsgivare kräver minst gymnasieutbildning vid anställning och Arbetsförmedlingen bedömer att arbetsmarknaden för gruppen som saknar gymnasieutbildning kommer krympa framöver. Detta gör att möjligheten att kunna fullfölja gymnasiala studier i vuxen ålder i många fall blir nödvändig för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden framöver.

Andelen som saknar gymnasieutbildning bland de arbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen har ökat de senaste åren. De arbetslösa som saknar en slutförd gymnasieutbildning är en heterogen grupp som består av individer med skiftande och varierande behov av olika stöd och insatser, varav utbildning är ett viktigt sådant. Arbetsförmedlingen ser det som nödvändigt att stärka vuxenutbildningens förutsättningar för att kunna möta de förändrade och växande individuella behoven hos de inskrivna på Arbetsförmedlingen. Långsiktigt är det också en förutsättning för att klara kompetensförsörjningen.

Kommunerna har olika förutsättningar vilket gör att likvärdigheten varierar. Det är problematiskt för Arbetsförmedlingen som har ett nationellt uppdrag och det är därför centralt att likvärdigheten i tillämpningen av skollagen mellan kommunerna ökar. Myndigheten bedömer att flera av utredningens förslag kommer att bidra till en ökad likvärdighet vilket är positivt. Det gäller däremot inte utredningens förslag avseende urvalsregler och bedömning av ökat behov av stöd inom vuxenutbildningen.

Kommunerna kommer även fortsättningsvis ha ett stort handlingsutrymme att tolka skollagtext, organisera vuxenutbildning och resurssätta. Arbetsförmedlingen ser därför behov av att tillgång uppföljning inom vuxenutbildning utvecklas. Det är exempelvis jämförbar information om stödfunktioner, utbud, kostnader och kapacitet att ta emot elever. Det skulle bidra till att planering av utbud och individers utbildningsinsatser kan utvecklas. Därmed förbättras förutsättningarna för att arbetslösas och arbetsmarknadens behov kan mötas. Utan detta befarar Arbetsförmedlingen att de goda effekter som utredningen beskriver kan utebli.

Arbetsförmedlingen är enig med Finansdepartementets sakkunniga Emma Cars särskilda yttrande till utredningen. Yttrandets invändningar avseende den bristande konsekvensanalysen av förslagen om ändrade urvalsgrunder bör noteras särskilt innan dessa tas vidare i ett eventuellt lagtextsarbete.

Datum
2018-12-04Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

Ett perspektiv som inte uppmärksammats i slutbetänkandet i tillräckligt stor omfattning är individens ekonomiska förutsättningar att studera. Studiestartsstödet är en bra åtgärd men täcker inte hela behovet, eftersom det inte omfattar alla i Arbetsförmedlingens målgrupper som har behov av att studera. För dem är det ett hinder att det inte är möjligt att studera på exempelvis svenska för invandrare, sfi, med medel från CSN. Detta särskilt då utvecklingen inom komvux går mot en allt högre grad av integrering eller kombination av kurser från olika delar av komvux. Något som i sin tur är huvudpoängen i den nyligen införda utbildningsplikten. Ur Arbetsförmedlingens perspektiv är det även ett problem att kommunerna gör olika tolkningar av regelverken för studier för individer som har försörjningsstöd, då det försvårar tillämpning inom myndigheten.

Synpunkter utifrån valda avsnitt i slutbetänkandet

Kapitel 3 Viktiga utgångspunkter för utredningens arbete

Arbetsförmedlingen är enig med Komvuxutredningen om de viktiga utgångspunkterna som lyfts i kapitel 3. Det är särskilt positivt att utredningen tydliggör komvux roll i att lösa matchningsproblematiken på arbetsmarknaden. Tillgänglig arbetskraft behöver genom utbildning matchas mot lediga jobb för att lösa framtida kompetensförsörjning i Sverige.

En annan viktig utgångspunkt som utredningen beskriver är vikten av likvärdig kvalitet i utbildning och utbud på komvux. Arbetsförmedlingen instämmer och menar att detta är en av de viktigaste utmaningarna för komvux. Myndigheten möter idag kommuner med mycket olika förutsättningar att tillgodose individens och arbetsmarknadens behov, vilket är problematiskt för vårt nationella uppdrag att matcha till jobb genom utbildning. Likvärdigheten inom komvux behöver utvecklas så att alla individer oberoende av kommuntillhörighet kan få samma möjligheter att utvecklas. Det är positivt att utredningen lyfter fram att många av de individer som idag är aktuella för komvux har större behov av stöd för att klara studierna än tidigare. Det är betydelsefullt för de grupper som idag finns hos Arbetsförmedlingen och är aktuella för studier inom komvux.

Under de senaste åren har komvux fått allt större betydelse för Arbetsförmedlingens uppdrag inom arbetsmarknadspolitiken. Myndigheten instämmer i utredningens påpekande att det är problematiskt att vuxenutbildningen inte alltid getts de förutsättningar som behövs för att genomföra dessa nya uppdrag. Arbetsförmedlingen ser det som ett stort problem att vuxenutbildningen ofta inte omfattats av de utvecklingssatsningar som gjorts inom skolväsendet, samt att forskning är bristfällig och behöver utvecklas.

Kapitel 4. Utredningens övergripande förslag och bedömningar

4.1 Förtydligat mål för komvux i skollagen

Arbetsförmedlingen är positiv till utredningens förslag att skollagen förtydligas så att det framgår att komvux även utgör en del i arbetsmarknadens kompetensförsörjning och förberedelser till fortsatta studier.

Förtydligandet innebär att Arbetsförmedlingen och komvux får ett tydligt gemensamt uppdrag för kompetensförsörjning. Det skapar goda förutsättningar att förbättra samverkan genom till exempel samsyn vid planering av utbildningar och individuell planering av utbildningsinsatser för individer. Förslaget går väl ihop med nyligen genomförda reformer som utbildningsplikt, utbildningskontrakt och studiestartsstöd.

Samtidigt ser Arbetsförmedlingen en risk med att förtydligandet av målet sker på en så övergripande nivå att det blir svårt att se hur förslaget kommer att förändra komvux uppdrag i praktiken. Konkreta resultat är beroende av hur förtydligandet tillämpas i kommunerna och i framtida reformer riktade både till kommuner och Arbetsförmedlingen. Önskvärt är därför att förslaget kan följas av likriktad styrning och utvecklad uppföljning mot både utbildningsväsendet och Arbetsförmedlingen i framtida reformer. Under de senaste årens ökade fokus på vuxenutbildningen som ett arbetsmarknadspolitiskt redskap har olika inblandade system och myndigheter fått en olikartad styrning från uppdragsgivaren. Ett särskilt tydligt exempel är vid införandet av utbildningsplikten där Arbetsförmedlingens uppdrag tydligt reglerades i lagtext, men samma styrning inte gjordes i skollagtext. Samtidigt som det är genom kommunerna som stora delar av verksamheten ska ske. Detta är bara ett exempel på när Arbetsförmedlingens uppdrag inte självklart samspelar med kommunernas på grund av olika tolkningar och tillämpningar av skollagen.

4.2 Bättre studiefinansiering för elever inom särvox

Arbetsförmedlingen är positiv till utredningens förslag för bättre studiefinansiering för elever inom särvox. Att individer avstår från utbildning som kan stärka positionen på arbetsmarknaden för att inte riskera att förlora försörjningsstöd kan skapa betydande utlåsnings effekter och vara exkluderande. I förlängningen kan det också påverka kompetensförsörjningen och samhällsekonomin negativt.

4.3 Förstärkt stöd inom vuxenutbildningen

Arbetsförmedlingen är positiv till utredningens bedömning att kommunerna behöver få möjlighet att förstärka stödet av bland annat specialpedagogisk kompetens i vuxenutbildningen. Specialpedagogiskt stöd är mycket efterfrågat och de grupper som har behov av särskilt stöd riskerar ofta arbetslöshet och finns också ofta hos Arbetsförmedlingen.

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

Myndigheten vill betona att ett sådant förstärkt krav behöver tydliggöras i skollagen för att säkerställa att elever över hela landet får likvärdigt stöd. Utredningens förslag inom området måste också kompletteras och sättas i relation till de eventuella förslag som kan komma från den pågående utredningen *Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* (U 2018:06).

4.3.1 Behov av förbättrad uppföljning och statistik

Arbetsförmedlingen instämmer i utredningens bedömning att Skolverkets redovisning och uppföljning av komvux bör utvecklas. Myndigheten instämmer även i att det bör analyseras om Skolverket kan samla in uppgifter när det gäller särsvux på samma sätt som i dag gäller för komvux.

En utvecklad uppföljning av komvux skulle betydligt öka förutsättningarna för Arbetsförmedlingens uppdrag att matcha till jobb genom utbildning. För Arbetsförmedlingen som har ett nationellt uppdrag är det problematiskt att kommunernas förutsättningar är så olika. Framförallt är det svårt att planera utifrån att information om tillgängligt utbud, stödfunktioner och resurstillsättning ofta saknas.

En utvecklad uppföljning skulle öka planeringsförutsättningarna för Arbetsförmedlingen att möta individers behov av utbildning mer likvärdigt över hela landet.

Kapitel 5. Alternativa prioriterings- och urvalsgrunder för komvux

Arbetsförmedlingen avstyrker förslaget om förändrade prioriterings- och urvalsregler.

Myndigheten är som tidigare beskrivits positiv till utredningens förslag att skollagen förtydligas så att det framgår att komvux även utgör en del i arbetsmarknadens kompetensförsörjning. Den förändringen motiverar en översyn av urvalsreglerna så att urvalet även omfattar arbetsgivares kompetensbehov. Det är positivt att komvux öppnas upp för fler målgrupper. Eftersom det råder en brist på arbetskraft med kompetenser från gymnasieskolans yrkesprogram behövs en bredare rekrytering till komvux för att främja tillväxten i samhället. På så sätt ges också fler möjlighet att utbilda sig eller att yrkesväxla och genom det få en starkare ställning på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen delar utredningens bedömning att nuvarande regelverk kan försvåra för personer som har behov av utbildning men som är etablerade i arbetslivet, har fullgjord gymnasieutbildning eller högre utbildning. Det skulle vara positivt om personer som kan väljas bort enligt ovanstående urvalsgrunder fick tillgång till yrkesutbildning på komvux. Detta så länge det inte skapar undanträngningseffekter för dem med en svagare position på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

bedömning är att möjligheterna att antas till komvux behöver förbättras för individer som både har en svag ställning på arbetsmarknaden och en gymnasieexamen. Detta gäller bland annat utrikes födda med en gymnasieutbildning och/eller eftergymnasial utbildning som inte är gångbar på svensk arbetsmarknad. Möjligheten till en yrkesutbildning och till teoretiska kurser som engelska, matematik och svenska på gymnasial nivå skulle i dessa fall kunna bidra till en snabbare etablering på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen är alltså positiv till intentionerna med föreslagna förändringar, men avstyrker ändå förslaget. Anledning är att vi, i likhet med sakkunnig Emma Cars särskilda yttrande, inte delar utredningens konsekvensbeskrivning. Arbetsförmedlingen är tveksam till utredningens bedömning att den föreslagna förändringen inte skulle innebära en negativ påverkan på den grupp som idag är prioriterad.

Det saknas kunskap om hur omfattande de nämnda undanträngningseffekterna av nuvarande urvalsgrunder är. Det är därför svårt att avgöra hur frekvent förekommande det är att en person med svag ställning på arbetsmarknaden med en fullföljd gymnasieutbildning nekas studier. Det är också osäkert huruvida detta beror på nuvarande lagtext eller kommunens tolkning och tillämpning.

Arbetsförmedlingens ser att också de föreslagna urvalsreglerna riskerar att tolkas och tillämpas olika, vilket gör det svårt att bedöma konsekvenser av föreslagna förändringar. Risken är speciellt stor i perioder av lågkonjunktur. Det är troligt att oönskade undanträngningseffekter istället skapas och att utredningens förslag inte får önskad effekt. Därför avstyrks utredningens förslag om nya prioriterings- och urvalsregler.

Om urvalsreglerna ska ändras i linje med det som utredningen föreslår, anser Arbetsförmedlingen att de måste kompletteras med en tydlig rangordning. Rådande ordning, det vill säga att den som har kort tidigare utbildning alltid ska prioriteras, bör finnas kvar. Alternativt kan kvoter användas för att öppna upp för andra målgrupper. Ett annat alternativ skulle kunna vara att generellt tillämpa urvalsreglerna enligt förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning. Det vill säga att företräde ges till den som har kort tidigare utbildning och en svag ställning på arbetsmarknaden. Det skulle dock krävas att centrala begrepp som kort utbildning och svag ställning på arbetsmarknaden specificerades i förordningen som idag ger stort tolkningsutrymme till den som ansvarar för myndighetsutövningen.

Vår bedömning av risker med förslaget

Arbetsförmedlingen ser en tydlig risk att arbetslösa som behöver utbildning för att etablera sig på arbetsmarknaden inte kommer att prioriteras före dem som kan anses ha en starkare ställning på

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

arbetsmarknaden. Kortutbildade arbetssökande som omfattas av till exempel utbildningsplikten, ungdomsgarantin samt jobb- och utvecklingsgarantin riskerar därför att inte beviljas plats inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå utan hänvisas till Arbetsförmedlingens insatser. Det är problematiskt ur flera perspektiv. Förslaget öppnar upp för olika tolkningar och tillämpningar i kommunerna, vilket kan innebära försämrad likvärdighet för individens möjlighet att studera inom komvux i olika delar av landet. För arbetssökande som saknar en gymnasieutbildning finns det inom komvux många gånger ett bredare utbildningsutbud än vad som garanteras inom en arbetsmarknadsutbildning. En gymnasieexamen kan krävas för att individen ska få en starkare ställning på arbetsmarknaden.

Förslaget innebär också en risk att samverkan mellan stat och kommun försämras eftersom ansvarsfördelningen riskerar att bli mer otydlig än idag. Ansvarsfördelningen är redan en känd utmaning, vilket flera statliga utredningar lyft fram.

Utredningen bedömer att det inte finns någon större risk att de föreslagna urvalsreglerna skulle motverka det syfte som finns med utbildningsplikten och Arbetsförmedlingens anvisande av individer till reguljär utbildning. I teorin bör alla som är arbetslösa med kort utbildning, exempelvis inom utbildningsplikten, bli antagna. Men Arbetsförmedlingen är tveksam till bedömningen eftersom kommunernas tillämpning av skollagen i vissa fall kan innebära att de grupper som har störst behov av utbildning inte antas.

Arbetsförmedlingen vill lyfta fram att ett första urval kan anses börja redan i kommunernas beslut om utbudet av utbildning. Det är till exempel beslut om krav på förkunskaper, antal kursplatser och kursstarter, vilka kurser som ska ges samt möjligheter att kombinera kurser och kursstarter. Dessa beslut kan göra att många med behov av gymnasial utbildning exkluderas från det reguljära utbildningssystemet. Om det inte finns tillgång till platser eller utbud lokalt kan en sökande få ett nej på ansökan trots att personen har rätt till utbildning. Detta berörs inte i utredningen vilket är problematiskt. Särskilt då utredningen föreslår att justera målet med kommunal vuxenutbildning så att det fastställs att det också bidrar till arbetsmarknadens kompetensförsörjning.

Arbetsförmedlingens bild är att det inte är ovanligt att kommuner sätter upp förkunskapskrav utifrån lokala bestämmelser om förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Framför allt vad gäller nivån på svenska utifrån skollagens behörighetskrav. Detta lyfts även i en återrapport av Skolverket från april 2018.¹ Konsekvensen blir att arbetssökande med

---

¹ Redovisning av uppdrag om hinder för individer med bristande kunskaper i svenska språket att delta i utbildning inom kommunal vuxenutbildning, dnr 5.1.3-20018:626, Skolverket (2018-04-11)

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

bristande kunskaper i svenska språket som Arbetsförmedlingen anvisar att söka kommunal vuxenutbildning löper stor risk att inte få tillgång till den utbildning som de behöver.

Kapitel 6. Förenklad betygsskala för komvux på grundläggande nivå, sfi, och sårvux på grundläggande nivå

Arbetsförmedlingen är i huvudsak positiv till utredningens förslag att det ska införas en förenklad betygsskala för sfi och komvux på grundläggande nivå. Myndigheten är däremot tveksam till om de föreslagna förändringarna kommer uppnå den effekt med ökad genomströmning som avses. Arbetsförmedlingen hade hellre sett en ännu enklare skala (med godkänd och ej godkänd) då den troligen har större möjlighet att ge önskade resultat. Utredningens förslag är däremot inte negativt för Arbetsförmedlingens uppdrag.

Möjligheten till ökad genomströmning är viktig och Arbetsförmedlingen ser att en förenklad betygsskala skulle kunna påverka elevgenomströmningen positivt genom att motverka potentiellt kvarhållande effekter som fler betygssteg kan skapa. Förslaget kan därmed bidra till att ledtiderna till etablering på arbetsmarknaden förkortas.

Kapitel 7. En mer flexibel högskoleförberedande examen

Arbetsförmedlingen är positiv till utredningens förslag om en mer flexibel högskoleförberedande examen. Förslaget innebär att gymnasieskolans sex studieförberedande program slås ihop inom komvux till tre bredare studieområden och gymnasiearbetet ersätts av ett bredare komvuxarbete.

Förslaget kan leda till att fler personer med behov av utbildning snabbare kommer i arbete, vilket har en positiv effekt både för individer och för kompetensförsörjningen.

En ökad flexibilitet bidrar till att minska studietiderna då personer i högre grad kan tillgodoräkna sig tidigare kurser. Individerna kan därför snabbare etablera sig på arbetsmarknaden eller påbörja eftergymnasiala studier. För elever som gått en del av sin gymnasieutbildning eller helt saknar gymnasial utbildning från hemlandet har förslaget med studieområden istället för gymnasieprogram stora fördelar.

Kapitel 8. Betygsrätt och entreprenad

Utredningen lägger nio förslag och gör två bedömningar inom detta område. Arbetsförmedlingen tillstyrker samtliga förslag som bedöms ha en positiv effekt på kompetensförsörjningen såväl som på individens möjligheter att få ett varaktigt fäste på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen bedömer att utredningens förslag kan bidra till en större likvärdighet avseende utbud och utbildning över landet, vilket är

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

positivt. Det underlättar bland annat i Arbetsförmedlingens planering av utbud inom arbetsmarknadsutbildning och planering av utbildningsinsatser för den som är arbetssökande. Vidare kan förslagen innebära att fler individer får möjligheter till betygsgivande utbildning, vilket ger en ökad konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Skärpta krav inom betygsrätt och entreprenad kan också höja kvalitén på utbildningarna i och med att det identifieras en lägsta kvalitetsnivå.

Myndigheten delar utredningens bild av att oönskad överlappning ("konkurrens") mellan upphandlad arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning i första hand bör motverkas genom tätare samverkan med andra aktörer snarare än genom ändrade regelverk. Samverkan och samarbete krävs för att fånga behov och för samplanering av utbud. En sådant arbete bör ske med kommuner, Arbetsförmedlingen, yrkeshögskoleanordnare och andra regionala kompetensaktörer. Det regionala kompetensansvaret är en lämplig arena för samordning och förankring av utbildningsutbudet. Det är först i ett sådant läge ett utbud av utbildning och kompetensbehov kan matchas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt.²

8.12.3 Likvärdighet mellan regelverken

Arbetsförmedlingen är positiv till förslaget att utformningen av dagens regler för utbildning motsvarande komvux ändras så att de i största möjliga mån hänvisar till relevanta delar av regelverket inom skolväsendet. Arbetsförmedlingen bedömer att stärkta krav på systematiskt kvalitetsarbete och lärarlegitimation kommer att höja kvaliteten inom utbildningarna genom en gemensam lägsta nivå. Detta bidrar till likvärdig utbildning och kan underlätta upphandling.

Arbetsförmedlingen vill lyfta vikten av att de nya reglerna utformas så att de är direkt tillämpbara för alla aktörer. Det är centralt att övergångsregler tas fram. Eventuella undantagsregler och alternativa processer ska också kunna användas inom uppdragsutbildningar, exempelvis att rektor ansvarar för betygssättning i det fall lärare inte har legitimation. Annars är risken stor att det uppstår flaskhalsar och konkurrens om de legitimerade lärarna.

---

² Arbetsförmedlingen väljer att här inte besvara dessa frågeställningar mer utförligt då dessa utreds mer djupgående av två sittande utredningar - *Arbetsmarknadsutredningen* (2016:03) och *Utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola* (U 2018:01).

Kapitel 9. Förändring när det gäller särvox samt vidare studier för individer med intellektuell funktionsnedsättning

Arbetsförmedlingen ställer sig överlag positiv till förslagen och resonemangen i kapitlet och anser att dessa är relevanta och välgrundade. Ett förslag avstyrks, det beskrivs nedan i avsnitt 9.2.7.

9.2.1 Särvox upphör som egen skolform och blir en del av komvux

Arbetsförmedlingen stödjer förslaget till en sammanhållen väg till vuxenutbildning och att vuxenutbildning som särskild utbildning därmed blir en integrerad del av komvux.

Utredningens förslag kan bidra positivt till kompetensförsörjningen. Elever som studerar vid särvox kan få större möjligheter att kombinera studier i särskild utbildning med komvux andra utbildningsformer. Det ökar förutsättningarna för och inkluderar fler med intellektuell funktionsnedsättning att ta del av utbildning och därmed att få ett arbete.

Arbetsförmedlingen delar utredningens uppfattning att kommunerna behöver förstärka den specialpedagogiska kompetensen i vuxenutbildningen. Det är viktigt att kompetens och specialpedagogiska resurser finns i tillräcklig omfattning så att en integrering inte sker på bekostnad av behoven hos elever med funktionsnedsättning. Bristen på specialpedagoger är ett problem.

Förslaget ger också bättre förutsättningar att personer med funktionsnedsättningar får ökad kännedom om utbildningar då de kan ingå i en bredare information och marknadsföring av komvuxutbildningarna.

9.2.7 Utbildning inom särskild utbildning görs tillgänglig för fler

Arbetsförmedlingen avstyrker utredningens förslag om att utbildning inom särskild utbildning görs tillgänglig för personer utan utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada.

Arbetsförmedlingen är tveksam till att vuxenutbildning som särskild utbildning ska vara tillgänglig för elever som inte har en dokumenterad utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada. Arbetsförmedlingen bedömer att kraven på vuxenutbildningen att erbjuda studier och individanpassa undervisningen utifrån den enskildes behov och förutsättningar istället bör förstärkas och formuleras tydligare.

Utredningen redovisar inte hur detta förslag förhåller sig till vuxenutbildningens befintliga krav på att möta och individanpassa undervisningen utifrån den enskildes behov och förutsättningar enligt skollagen. Av detta skäl bedömer Arbetsförmedlingen att lagstiftaren bör invänta analys och förslag från utredningen *Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* (U

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

2018:06) innan mer omfattande lagförslag presenteras i syfte att förbättra individanpassning av utbildning och undervisning.

9.3.5 Sfi-lärares syn på behovet av särskild utbildning hos nyanlända
Arbetsförmedlingen delar utredningens syn vad gäller utvecklingsområden och förslag på lösningar för de utmaningar och utvecklingsområden Arbetsförmedlingen har kopplat till samverkan.

Arbetsförmedlingen anser att det saknas en regleringsmässig tydlighet kring vem som bär ansvaret för stödinsatser till komvuxelever. Särskilt för elever som också deltar i etableringsprogrammet och som studerar inom jobb- och utvecklingsgarantin. Enligt skollagen ska den enskildes behov och förutsättningar vara utgångspunkt för utbildningen och varje elev ska få den ledning och stimulans som de behöver för att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Tillämpningen av detta och därmed tillgång till stöd skiljer sig åt mellan olika kommuner. Myndigheten har därför efterlyst ett klagörande vad gäller ansvarsfrågan och att det är huvudmännen för komvux som ansvarar för språkutvecklingen. Idag förekommer det regelbundet att vuxenutbildningen hänvisar individer till Arbetsförmedlingen när de inte påvisar en progression i sin språkutveckling. Det finns i dessa fall behov av bättre samverkan för att utreda och motivera individen. Det är även viktigt med rätt insatser som till exempel yrkespaket och kombinationsutbildningar med språk.

9.4.3 Bristen på statistik gör det svårt att följa vad som händer efter sårvox

Utredningen beskriver att Arbetsförmedlingen inte skiljer mellan gymnasiesärskola och gymnasieskola vid registrering. Här är det nämnvärt att Arbetsförmedlingen tillämpar Svensk utbildningsnomenklatur (SUN) vid inskrivning. SUN är en standard för klassificering av enskilda utbildningar och används exempelvis i Statistiska Centralbyråns register över befolkningens utbildning.

9.4.4 Nationella yrkespaket inom ramen för regionalt yrkesvux

Arbetsförmedlingen är positiv till förslaget att Skolverket får i uppdrag att inom ramen för regionalt yrkesvux ta fram förslag på nationella yrkespaket inom särskild utbildning på gymnasial nivå. Yrkespaketen ska tas fram i samråd med branscherna och bestå av kurser som motsvarar kraven för anställning.

Arbetsförmedlingen vill betona vikten av att det finns information om utbudet av yrkespaket och att tillgänglighet följs upp i nationell statistik. Utformning och användning av yrkespaket måste ske utifrån en kritisk analys om vilka reella möjligheter det finns att nå en anställning efter genomförd utbildning. Denna analys måste ta hänsyn till hur realistisk uppskattad anställningsbarhet är i olika konjunkturlägen.

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

9.7 Fortsatta studier för personer med intellektuell funktionsnedsättning

Arbetsförmedlingen är positiv till utredningens förslag att personer med intellektuell funktionsnedsättning ges ökade möjligheter till fortsatt utbildning efter särvox.

Arbetsmarknaden har förändrats de senaste åren och under 2016 återfanns 1,6 miljoner anställningar i yrken som normalt kräver en eftergymnasial utbildning och drygt 2 miljoner anställningar i yrken som brukligen kräver minst gymnasial utbildning.³ Utredningen lyfter att det efter särvox är vanligt med ekonomisk inaktivitet och att sakna ett arbete. Utifrån detta skulle utredningens förslag bidra till att personer med intellektuell funktionsnedsättning som har förutsättningar att genomföra fortsatta studier också kan närma sig arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen ser positivt på förslaget att Specialpedagogiska skolmyndigheten och Myndigheten för yrkeshögskolan ges i uppdrag att ta fram informationsmaterial och genomföra en informationskampanj om möjligheterna till yrkeshögskolestudier för individer med intellektuell funktionsnedsättning. Detta är viktigt då det sällan nämns som en möjlighet för personer med funktionsnedsättning.

Kapitel 10. Kompetensutveckling

Arbetsförmedlingen ställer sig positiv till förslaget att en del lärosäten bör erbjuda en profilering mot komvux i sin lärarutbildning samtidigt som möjligheterna till kompetensutveckling för professionen ska stärkas. Myndigheten vill lyfta att profilering mot komvux bör finnas även inom rektorsutbildning.

En förutsättning för att en sådan profilering ska ge avsedd effekt är dock att det sker en långsiktig finansiering av forskning kring vuxenutbildning, vuxnas lärande och vuxenutbildningens roll och uppdrag inom samhällssystemet.

Kapitel 11. Samverkan kring regional yrkesvux

Arbetsförmedlingen tillstryker föreslaget om krav på formellt samverkansavtal i förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

Arbetsförmedlingen instämmer med utredningen i att yrkesinriktad vuxenutbildning och därmed regionalt yrkesvux har en väsentlig roll i kompetensförsörjningen. Myndigheten delar den bild av olika tillämpning som utredningen redogör för och att det finns behov av större nationell likvärdighet. Förslaget på formellt samverkansavtal kan vara en del av lösningen, men myndigheten bedömer att fler förändringar krävs.

---

³ Statistiska centralbyrån, standard för svensk yrkesklassificering (SSYK).

Datum
2018-12-04Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

Det är Arbetsförmedlingens bedömning att en sammanhållen översikt av tillgänglig och önskvärd yrkesutbildning krävs för att lösa matchningsproblematiken på arbetsmarknaden. Det saknas idag en samverkansstruktur för att analysera behov och planera utbud av yrkesutbildning. Detta är också, vilket komvuxutredningen lyfter, en del av flera pågående eller precis avslutade statliga utredningar samt regeringsuppdrag till enskilda myndigheter. Detaljer om hur en sådan struktur ska se ut behöver tas fram inom ramen för utredningarna, exempelvis hur ansvarsfördelningen mellan stat och kommun ska hanteras.

11.11.2 Krav på samverkansavtal för att erhålla statsbidrag

Utredningen beskriver väl de skillnader som finns i hur samverkan går till och fungerar i olika delar av landet. Utredningen visar också på den risk för parallella spår och otydliga roller som även Arbetsförmedlingen påverkas av eftersom myndigheten på olika sätt är involverade och/eller berörda av samverkan med kommuner, regionala kompetensansvariga och andra aktörer som är aktiva i frågorna. Arbetsförmedlingen instämmer i att det finns behov av förtydligande kring ansvar, samverkan och samråd. Arbetsförmedlingen har till ovan nämnda utredningar utpekat det regionala kompetensansvaret som en lämplig arena för samordning och förankring av utbildningsutbudet.

För att utredningens förslag om samverkansavtal ska nå avsedd effekt bedömer Arbetsförmedlingen att förhållandet till aktörer utanför kommunkretsen behöver betonas i högre grad än vad som är gällande i utredningens förslag. En förstärkning av Arbetsförmedlingens och regionalt utvecklingsansvarig aktörs (RUA) roll i planering av utbud skulle bidra till ett utbud som bättre matchar arbetsmarknadens behov samt till delar minska risken för oönskade överlappningar av utbildningsutbud.

Kapitel 12. Riksrekryterande yrkesutbildningar inom komvux och sårvox

Arbetsförmedlingen delar utredningens bedömning att det finns behov av riksrekryterande yrkesutbildningar men att förutsättningarna behöver utredas försts.

Arbetsförmedlingen arbetar för ökad rörlighet på arbetsmarknaden och för detta krävs vägledning och kunskap om vilka yrkesutbildningar som finns tillgängliga. Här skulle en riksrekryterande yrkesutbildning kunna vara ytterligare ett verktyg.

Det ligger i linje med Arbetsförmedlingens bedömning att mer behöver göras för att koncentrera resurser och rikta elevströmmar. Ett nära samarbete med branscherna är också gynnsamt för att utbildningar ska möta arbetsmarknadens behov. Eftersom uppgiften ligger väldigt nära

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

försöksverksamheten med branschskolor bör dessa få ett uppdrag att även undersöka vilka förutsättningar som krävs för riksrekryterande vuxenutbildning och riksrekryterande yrkesutbildningar inom vissa specifika branscher. Det skulle dels kunna skapa underlag för vissa utbildningar, dels kunna höja statusen inom det specifika yrket.

Kapitel 13 Konsekvenser av utredningens förslag

Arbetsförmedlingen anser att komvuxutredningens konsekvensutredningar behöver utvecklas. Framförallt gäller det förslag som avstyrkts i remissvaret, vilket beskrivits närmre i respektive avsnitt.

13.10 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Inom skola och arbetsmarknad är jämställdhetsfrågorna centrala för att skapa förutsättningar för likvärdig utbildning, minska den könsuppdelade arbetsmarknaden samt säkra kompetensförsörjningen. Arbetsförmedlingen vill lyfta fram att analysen av jämställdhet överlag är grund i utredningen och det oftast saknas en beskrivning av hur förslagen bedöms påverka jämställdheten.

I avsnitt 13.10 konstaterar utredningen att kvinnor är överrepresenterade inom vuxenutbildning och bedömer att förslaget om nya regler för urval kommer att öka intresset hos män i traditionellt mansdominerade branscher att bedriva vuxenstudier. Det förtydligas däremot inte varför denna ökning förväntas ske. Utredningen för däremot resonemang om urval och jämställdhet i avsnitt 5.10.6. Där framgår att dagens urvalsgrunder kan "straffa" kvinnor eftersom de presterar bättre än männen och därför prioriteras ned då männen som presterar svagare ska prioriteras i första hand. Utredningen skriver också att det finns tecken på att möjligheter att göra flera karriärval eller att göra karriärval senare i livet minskar risken för könsstereotypa yrkesval.

Arbetsförmedlingen anser att det är viktigt att öka kunskapen om hur olika utformning av prioritering och urval till komvux kan bidra till att minska könssegregeringen på arbetsmarknaden. I en sådan analys behöver frågor om individens finansiering och vilket utbud kommunen tillhandahåller utgöra en central del.

I valet av utbildning grundläggs könsuppdelning av yrken och arbetsmarknad. Arbetsförmedlingen menar att normmedveten studie- och yrkesvägledning krävs för att individens val inte ska begränsas av kön, funktionalitet, social eller kulturell bakgrund.

Det finns många utmaningar med dagens könssegregerade arbetsmarknad. Det råder ofta brist på arbetskraft inom vissa typiska mans- respektive kvinnoyrken samtidigt som det finns arbetslöshet. Det kan vara viktigt att framhäva att förvärvsarbetande män som saknar gymnasieutbildning i fler fall än kvinnor arbetar i yrken som kräver högre utbildning. Det gör att arbetsmarknaden är mer begränsad för

Datum
2018-12-04

Diarienummer
Dnr Af-2018/0041 6895

kvinnor som saknar gymnasieutbildning. En viktig aspekt är att en överrepresentation av kvinnor i vuxenutbildning kan innebära något positivt och jämställdhet behöver ses i ett större perspektiv än antalet elever i klassen. Till exempel mot bakgrund av regeringens uppdrag att söka vägar för nyanlända kvinnor in på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingens verksamhet ska bidra till mångfald och jämställdhet, motverka diskriminering och en könsuppdelad arbetsmarknad. Men det finns en rad jämställdhetsutmaningar inom de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Till exempel har arbetsmarknadsutbildningarna en överrepresentation av män. Elever på dessa utbildningar har sin personliga ekonomi genom aktivitetsstöd vilket endast i undantagsfall är fallet i vuxenutbildning där studiemedel är det vanliga. Detta kan peka på en ojämlik situation som innebär att män tillgodogör sig yrkesutbildning i samma utsträckning som kvinnor men betalar mindre för detta.

På Arbetsförmedlingens vägnar

Mikael Sjöberg
generaldirektör

Eva-Lotta Andersson
Utredare

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Mikael Sjöberg. Ärendet har föredragits av utredare Eva-Lotta Andersson. I den slutliga handläggningen av ärendet har enhetschef för enheten tjänster och program Martin Vadelius deltagit.